

УДК 373.5.091.32:796

## ВИМОГИ ДО СУЧАСНОГО УРОКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ЗГІДНО НОВОЇ ПРОГРАМИ ЗА ДЕРЖАВНИМ СТАНДАРТОМ

Бабій Я.А.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Освіта України переживає процес «оновлення»: вводяться нові Державні освітні стандарти, програми, підручники. Програма розвантаження учнів молодшої школи має відбиток і на викладанні фізичної культури. Внаслідок змін було прибрано вимогу знання теорії на уроках фізкультури прибрані психологічно шкідливі ігри, муштра «рівняйсь-струнко», додані сучасні активні ігри на співпрацю і взаємодопомогу, додані здоров'я зберезувальні модулі, прибраний контроль нормативів. Проект розвантаження та оновлення програм початкової школи – крок до повного оновлення стандартів середньої освіти.

**Ключові слова:** навчальна програма, державний стандарт, фізична культура, сучасний урок, творчість учителя.

**Постановка проблеми.** Досліджено проблему укладання та впровадження навчальних програм з фізичної культури в початковій школі. У зв'язку з оновленням системи освіти змінюються її пріоритети. Навчальна програма – найважливіший складник системи освіти. Проаналізовано методологічні основи створення навчальних програм, які мають спиратися на сучасні потреби міжнародного суспільства.

**Аналіз досліджень.** За роки незалежності України вітчизняними науковцями було розроблено навчальну програму фізичної культури за державним стандартом. За цей час зростає інтерес щодо детальнішого аналізу програм, виокремлено позитивні сторони та вносяться пропозиції щодо доповнень. Зокрема, аналіз системи освіти України та вивчення зарубіжного педагогічного досвіду в галузі фізичного виховання та досліджували Ірина Турчик та Лариса Козіброда. Обговорення проблем навчальних програм відбувається на форумах та сайтах вчителів фізичної культури. Провідними дослідниками є Ковальчук Г.П., Присакар В.В., Дятленко С.М., Горащук В. та інші.

### Завдання:

1. Аналіз і навчальної програми фізичної культури за державним стандартом.
2. Охарактеризувати мету і завдання навчальної програми фізичної культури за державним стандартом.
3. Визначити основні вимоги до сучасного уроку згідно навчальної програми.
4. Проведення дослідження щодо процесу впровадження навчальної програми фізичної культури за державним стандартом у багатопрофільному ліцеї № 4.

**Мета статті.** Головною метою цієї роботи є – проаналізувати сучасний стан фізичного виховання, виявити проблемні аспекти, окреслити актуальні питання та шляхи вдосконалення системи фізичного виховання в початковій школі.

Освіта України переживає процес «оновлення»: вводяться нові Державні освітні стандарти, програми, підручники. Реальність стрімко змінюється: суспільство інформатизується, Україна все більше інтегрується в світовий простір. Ці фактори ставлять перед освітою інші завдання, ніж багато років тому. Держстандарти і навчальні програми мають відповідати вимогам часу, тобто в них мають бути закладені найновіші до-

сягнення науки, технологій, педагогічної думки, новий освітній зміст.

Основні державні документи зазначають, що «Стандарт освіти – це система основних показників, що є складовими державної норми освіченості. Освітній стандарт відображає суспільний ідеал, враховує можливості реальної особистості та системи освіти щодо досягнення цього ідеалу». У Законі України «Про загальну середню освіту» говориться: «Державний стандарт загальної середньої освіти – це зведення норм і положень, що визначають державні вимоги до освіченості учнів і випускників шкіл на рівні початкової, базової і повної загальної середньої освіти та гарантії держави у її досягненні» [1, с. 5].

Початкова школа знаходиться на передових засадах реформування національної освіти. Чи цікавим буде навчання? Чи комфортно буде маленькому школяреві? Ці та інші питання непокоять кожного, хто пов'язаний зі школою, як державним інститутом.

Щоб навчальна діяльність була радістю, має бути така організація навчання, за якою дитина стає активним учасником процесу засвоєння знань, тоді пізнавальний інтерес і задоволення від процесу та результату навчання дає моральний, психологічний комфорт, розуміння особистого успіху. З цієї метою міністерство освіти розпочало роботу по модернізації змісту початкової освіти. Постановою Кабінету Міністрів України було затверджено новий Державний стандарт початкової загальної освіти [3, с. 7].

Результати навчальних досягнень учнів початкових класів зумовили необхідність поновити зміст Державного стандарту початкової загальної освіти та удосконалити Базовий навчальний план початкової загальної освіти.

У процесі розроблення нової редакції Державного стандарту початкової загальної освіти ретельно вивчено зарубіжний досвід та враховано кращі традиції вітчизняної освіти.

Позитивними змінами нової редакції зазначеного документа є:

- забезпечення наступності змісту дошкільної та початкової загальної освіти;
- особистісно-орієнтований підхід в навчально-виховному процесі початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів;
- формування ключових компетентностей учнів початкових класів, зокрема, загальнокульт-

турної, громадянської, здоров'язбережувальної, інформаційно-комунікаційної [1, с. 9].

Одним зі шляхів оновлення змісту освіти й узгодження його із сучасними потребами, інтеграцією до європейського та світового освітніх просторів є орієнтація навчальних програм на набуття ключових компетентностей та на створення ефективних механізмів їх запровадження.

Дослідження проводились на базі багатопрофільного ліцею № 4.

Впровадженню нового Державного стандарту багатопрофільного ліцею № 4 передувала значна підготовча робота:

Було складено план заходів реалізації Держстандарту, в якому визначна роль відводиться інформуванню вчителів про нові нормативні, інструктивно-методичні документи щодо впровадження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти.

Також ґрунтовно вивчалися, аналізувалися державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів.

Питання вивчення та впровадження Державних стандартів початкової та базової і повної середньої освіти розглядалося на педагогічних радах закладу, нарадах при директору, нарадах при заступникові «Опрацювання нових Державних стандартів освіти», «Особливості впровадження Державних стандартів», «Педагогічна адаптація учнів 5-х класів до навчання в основній школі, на засіданнях методичної ради школи, засіданнях шкільних методичних комісій закладу [4, с. 1-4].

Вчителями-предметниками постійно ведеться робота щодо самоосвіти, адже перехід до нових Держстандартів вимагає досконального вивчення нових програм, критеріїв оцінювання, методичних рекомендацій щодо вивчення предметів інваріантної та варіативної складової. На засіданнях шкільних методичних комісій вчителі аналізують навчальні підручники, виявляють їхні позитивні та негативні риси, складають рецензії.

Також з урахуванням вимог нового Держстандарту у закладі побудовано і методичну роботу.

Мета:

- підготовка педагогів до реалізації змістових ліній нового ДС,
- до технологізації методів викладання з урахуванням особистісно зорієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів,
- до підсилення наступності між початковою та базовою школами.
- забезпечити участь вчителів у різних формах підвищення кваліфікації з питань упровадження ДС;

У рамках внутрішнього шкільного контролю вивчається стан викладання предметів інваріантної та варіативної складової, зокрема фізичної культури.

Проводиться діагностика рівня навчальних досягнень, моніторингові відстеження, комплексний контроль, тематичний контроль, персональний контроль, фронтальний контроль, оглядовий контроль і т. ін. Для виявлення нахилів учнів психологом закладу, класними керівниками проводиться анкетування, тренінги, виховні години [4, с. 2].

Важливою складовою у побудові плану роботи з фізичної культури є дотримання вимогам навчальної програми.

Навчальні програми – це передовсім системні документи, які визначають цілі та завдання кожного предмету, його зміст, основні види навчальної діяльності, результати навчальної діяльності, форми контролю та оцінювання результатів навчання. Відтак, результати навчальної діяльності школярів у значній мірі спричинені якістю навчальних програм, особливо, коли йдеться про початкову школу [5, с. 3].

Позитивною ознакою проектів нових навчальних програм є те, що в них задекларовано засади компетентісного підходу до формування змісту та організації навчального процесу.

Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів з фізичної культури складається з пояснювальної записки, де охарактеризовується мета, завдання, зміст, компоненти та вимоги до сучасного уроку фізичного виховання.

Мета конкретизується через систему завдань, а саме:

- пробудження в дитини бажання бути моральною;
- формування в учнів моральної свідомості на основі організації моральних стосунків дітей через їх включення в стихійну або спеціально організовану діяльність;
- вироблення етико-естетичного ставлення до життя й до своєї життєдіяльності;
- формування моральної культури, толерантного ставлення до інших культур і традицій;
- забезпечення розвитку в дітей потреби у здоровому способі життя, гармонійному поєднанні духовного, фізичного та психічного здоров'я;
- формування культури сімейних стосунків;
- розвиток чеснот і позитивних моральних якостей дитини, спонукування до самовдосконалення;
- підтримка здібностей, культурної творчості, спрямованої на особистісний саморозвиток;
- подолання кризових станів дитинства, новоутворень, що виникли в психіці дитини під впливом антисоціальних проявів [5, с. 8].

Програма предмету «Фізична культура» складається з таких розділів:

I. Теоретико-методичні знання.

II. Способи рухової діяльності:

- школа культури рухів з елементами гімнастики;
- школа пересувань;
- школа м'яча;
- школа стрибків;
- школа активного відпочинку (рекреації);
- школа розвитку фізичних якостей;
- школа постави.

III. Додатки:

- Використання бальної оцінки в системі педагогічного контролю фізичної підготовленості школярів.
- Система оцінювання фізичної підготовленості школярів 7-10 років.
- Лист контролю фізичної підготовленості учня.
- Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з предмета «Фізична культура».
- Тестові завдання для оцінювання теоретичних знань учнів 2-4 класів.
- Орієнтовний перелік типових навчально-наочних посібників та обладнання з фізичної куль-

Таблиця 1

Вихідний рівень фізичної підготовленості	Оцінка прогресу			
	Відмінно	добре	задовільно	Незадовільно
Низький	4,6 і вище	4,5-3,6	3,5-1,6	1,5 і нижче
Середній	3,6 і вище	3,5-2,6	2,5-1,6	1,5 і нижче
Достатній	2,6 і вище	2,5-1,6	1,5-0,6	0,5 і нижче
Високий	утримання досягнутого рівня	зниження на один бал	зниження на два бали	перехід на нижчий рівень

тури для загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів.

- Умови виконання вправ для визначення резервних можливостей учнів.

- Інформація для вчителя фізкультури щодо олімпійської тематики [5, с. 9-16].

З метою визначення вихідних даних (вересень-жовтень) та динаміки фізичної підготовленості учнів проводиться визначення їх резервних можливостей за видами, що визначають рівень розвитку основних фізичних якостей:

- швидкості – біг до 30 м (залежно від віку і статі);

- витривалості – біг, спортивна ходьба або змішане пересування на довгі дистанції (залежно від віку і статі);

- гнучкості – нахил тулуба вперед з положення сидючи;

- сили – підтягування у висі та у висі лежачи;

- спритності – «човниковий» біг 4 x 9 м з перенесенням предмета;

- швидко-силових якостей – стрибок у довжину з місця [9, с. 62].

Визначення резервних можливостей учнів рекомендується здійснювати декілька разів протягом навчального року. Види діяльності та час для його проведення вчитель обирає з врахуванням пори року, матеріально-спортивної бази школи. Наведені вище види вправ можуть бути доповнені іншими вправами (на розгляд вчителя).

Результати, досягнуті учнями протягом навчального року під час визначення їхніх резервних можливостей не оцінюються.

Для контролю фізичної підготовленості школярів можна використовувати індекси фізичної підготовленості та листок фізичної підготовленості, який вкладається в щоденник.

Оцінювання навчальних досягнень учнів першого класу здійснюється вербально.

Починаючи з другого класу, теоретичні знання оцінюються за дванадцятьма теоретичними тестами, що дає змогу виставити оцінку за дванадцятибальною шкалою – оцінка відповідає кількості правильних відповідей [9, с. 98].

Програма передбачає реалізацію змісту обсягом трьох годин на тиждень.

Головними вимогами до сучасного уроку фізичної культури є:

- забезпечення диференційованого підходу до учнів з урахуванням стану їхнього здоров'я, статі, рівня фізичного розвитку та підготовленості;

- забезпечення оптимізації навчально-виховного процесу із застосуванням елементів інноваційних методів навчання і виховання та здійснення міжпредметних зв'язків;

- забезпечення освітньої, виховної, оздоровчої, розвивальної та інструктивної спрямованості;

- формування в учнів умінь і навичок самостійних занять фізичними вправами.

Програма розвантаження учнів молодшої школи має відбиток і на викладанні фізичної культури. Внаслідок змін було прибрано вимогу знання теорії на уроках фізкультури; прибрані психологічно шкідливі ігри, муштра «рівняйсь-струнко», додані сучасні активні ігри на співпрацю і взаємодопомогу, додані здоров'язбережувальні модулі, прибраний контроль нормативів [5, с. 9].

Проект розвантаження та оновлення програм початкової школи – крок до повного оновлення стандартів середньої освіти, які будуть запроваджені з 2018 року.

На останок хочу зазначити, що адаптація освіти до потреб сучасного суспільства зумовлює пошук інноваційних методів отримання надійних оцінок навчальних досягнень. Учитель сьогодні повинен уміти конструювати нові педагогічні ситуації, нові завдання, спрямовані на використання узагальнених способів діяльності та створення учнями власних продуктів в освоєнні знань.

**Висновки і пропозиції.** Отже, аналіз навчальної програми з фізичної культури дозволяє окреслити ряд завдань щодо вдосконалення сучасного уроку фізичної культури початкової ланки.

Потрібно зауважити, що реалізація вище вказаних документів потребує змін у діяльності вчителя, виконання нових функцій у процесі професійно-педагогічної роботи в сучасній школі.

## Список літератури:

1. Державний стандарт початкової загальної освіти (поступово набирає чинності з 1 вересня 2012). Електронний ресурс: <http://mon.gov.ua/>
2. Державний стандарт повної загальної середньої освіти (поступово набирає чинності з 1 вересня 2013). Електронний ресурс: <http://mon.gov.ua/>
3. Закон України Про загальну середню освіту <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/651-14>
4. Постанова кабінету міністрів України від 14 січня 2004 р. № 24 «Державний стандарт базової і повної середньої освіти» – сайт МОН – <http://mon.gov.ua/>
5. Протоколи засідань методичних об'єднань, нарад багатопрофільного ліцею № 4.
6. Фізична культура. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів 1-4 класи. Електронний ресурс: <http://mon.gov.ua/>
7. Чинний Державний стандарт початкової загальної освіти.
8. Горащук В. Теоретичні підходи до формування культури здоров'я школярів / В. Горащук // Безпека життєдіяльності. – 2005. – № 5. – С. 58-61.

9. Єдинак Г. Фізична культура в школі: молодому спеціалісту: навч.-метод. посіб. / Г. Єдинак, П. Плахтій, Ю. Яценюк; худож. Л. Галаманжук. – Кам'янець-Поділ., 2000. – 305 с. : ілюстр.
10. Фізична культура в школі: 5-11 класи: методичний посібник / за загальною редакцією С.М. Дятленка. – К.: Літера ЛТД, 2011. – 368 с.
11. Ковальчук Г.П., Присакар В.В. Педагогіка фізичної культури: Навчальний посібник / Г.П. Ковальчук, В.В. Присакар. – Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2012. – 424 с.

**Бабий Я.А.**

Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича

## **ТРЕБОВАНИЯ К СОВРЕМЕННОМУ УРОКУ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ СОГЛАСНО НОВОЙ ПРОГРАММЫ ПО ГОСУДАРСТВЕННОМУ СТАНДАРТУ**

### **Аннотация**

Образование Украины переживает процесс «обновления»: вводятся новые Государственные образовательные стандарты, программы, учебники. Программа разгрузки учащихся младшей школы имеет отпечаток и на преподавании физической культуры. В результате изменений было убрано требование знания теории на уроках физкультуры убраны психологически вредные игры, муштра «равняйся-мирно», добавлены современные активные игры на сотрудничестве и взаимопомощи, добавлены здоровья сохраняющие модули, убран контроль нормативов. Проект разгрузки и обновление программ начальной школы – шаг к полному обновлению стандартов среднего образования.

**Ключевые слова:** учебная программа, государственный стандарт, физическая культура, современный урок, творчество учителя.

**Babii Y.A.**

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

## **REQUIREMENTS TO A MODERN LESSON OF PHYSICAL EDUCATION IN PRIMARY SCHOOL ACCORDING TO NEW CURRICULUM OF STATE STANDARD**

### **Summary**

Today Ukrainian education is going through the process of so-called «renovation»: new national educational standards, curriculum, syllabi and manuals have been introducing. The curriculum of relieving of primary students has the reflection on the Physical Education teaching, too. As the result, because of the changes, the demand of theory knowledge in Physical Education classes were taken away; psychologically harmful games, drill 'dress-shun' and regulations control were removed too, new activity games on cooperation, health saving modules and mutual help were added. The project of relieving and renovation of primary school curriculums is a step towards complete renovation of secondary school standards.

**Keywords:** educational curriculum, state (national) standard, Physical Education, modern lesson, teacher's creative thinking.